

Ada Nilsson 1872-1964

Flickan från Toarp i Södra Säm,
som blev en av
Sveriges första kvinnliga läkare

Ada Konstantia föddes 21 september 1872 på Toarps säteri, södra Säm

Föräldrarna hette Hans Peter Nilsson och Juliana Albertina Hulander.

Ada hade fyra syskon:

Nils Hjalmar, 1864 -1891, Ebba Susanna, 1865 - 1953

Jon Jacob Adrian, 1867-1870 och Anna Teresia Alida, 1869-1947

Ada var en av Sveriges första kvinnliga läkare,
fredsaktivist och ansvarig utgivare för tidskriften Tidevarvet.
Hon var också en drivande kraft i flera föreningar som verkade
för kvinnors rättigheter, fred och demokrati.

Toarps säteri
odaterat foto

Tillkännagifves
att
min älskade make,
Handlanden och Possessionaten
HANS PETTER NILSSON
född den 1 Januari 1829,
stilla och lugnt afsomnade i dag den
1 Januari 1885,
djupt sörjd och saknad af mig, 4
barn, bröder, anförvandter
och talrika vänner.
Ulricehamn, Toarp d. 1 Jan. 1885.
Albertina Nilsson,
född Hulander.

Fadern Hans Peter dog i januari 1885

Högtidlig begrafning. Förliden onsdag den 14 d:s försiggick i Gällstads kyrka en högtidlig likbegängelse, då stoftet efter aflidne Possessionaten och Handlanden H. P. Nilsson på Toarp fördes till sitt sista hvilorum.

Sedan det af 33 slädar bestående liktåget anländt till kyrkan, bars den af kransar alldeles öfverhöljda kistan, företrädd af prestaförare och åtföljd af sörjande släktingar och vänner, in i kyrkan, der efter jordfästningen predikan hölls och altartjenst förrättades af kyrkoherden Thomæus, (som i enkla och värdiga ordalag framhöll den aflidnes lifsgerning).

Kistan bars derefter ur kyrkan och nedsattes i grafven, hvarefter, sedan ytterligare en sista blomstergärd nedkastats och några skoflar mull blifvit af den af-

lidnes närmaste anhöriga kastad öfver densamma, den högtidliga akten avslutades genom följande af Brukspatron Eklundh framsagda fridshelsning:

"Farväl, vår broder! Nu det sista:
Haf tack för allt, för dag och år
Af lycka! — Här har du kransar på din kista
Och på din graf vår hjertas tår."

Kyrkan var af en den aflidnes kamrat i Sparbanksstyrelsen synnerligen smakfullt klädd med gran och en samt såväl predikstolen som koret i hvitt med draperièr af svart sammet.

Ur personalierna anföra vi såsom bevis på det stora förtroende den aflidne åtnjutit och den beredvillighet, hvarmed han tillfölje af sin blida och tillmötesgående väsen alltid var färdig att offra tid och krafter för allmänna angelägenheter ock för ortens nyttiga företag, att han i 10 år varit kyrkovärd i Tverred samt kassör under pågående kyrkobyggnad derstädes;

Kassör och ledamot i Norra Kinds Brandstodsbolag i 16 år;

Dels ordförande och dels kassör i Norra Kinds Folkbankstyrelse i 14 år;

Ordförande i Sämb's sockens kommunalstämma i 13 år;

Ledamot och kassör i Sämb's kyrkoråd och skolstyrelse i 13, d:o under vägbyggnaden från Borås till Strängsered m. m.

Fadern Hans Peter var född 1829 , han var handlande, kyrkvärd, ordförande i kommunalstämman, säteriägare. Han dog januari 1885, Toarp

Auktion av lösöret, i juni 1885

Kungörelse.

Genom offentlig auktion, som tisdagen den 16 och onsdagen den 17 d:s förrättas på säteriet Toarp, låta sterbhusdelegarne efter allidne H. P. Nilsson, till den högstbjudande försälja den på stället varande och särdeles väl värdade lösegendom, hvaraf må nämnas: guld, silfver, nysilfver, koppar, messing, malm, jern- och trä saker, glas- och porslin, säng-, linne- och gångkläder, möbler och öfrige husgerådssaker, åkerbruks- och körredskaper af alla nu brukliga sorter, deribland 1 souflett-vagn, 20 st. nya plogar, 3 st. frösåningsmaskiner, kreatur af 3 st. hästar, flera par oxar, kor och ungboskap samt får och svin, ett parti god spannemål af råg och hafre samt potater, äfvensom qvarvarande större lager af ylle- och bomullsväfnader, m. m. som ej här kan specificeras.

Vederhäftige inropare lemnas tre månaders räntefritt betalningsansånd, mindre kändes anbud upptages icke utan mot godkänd borgen eller kontant innan varan afhentas.

Auktion börjas första dagen senast kl. 1 e. m. med yttre inventarier och kreatur m. m. och dagen derpå kl. 9 f. m. med ylle- och bomullsväfnader samt öfrige lösegendom.

Gårdö den 1 Juni 1885.

På anmodan

G. J. Jacobson.

November 1886 flyttade modern Juliana med döttrarna Ada, Ebba och Susanna till Jönköping, Sofia församling.

November 1887 flyttade de till Stockholm, Adolf Fredriks församling.

Juliana, Ada och system Anna flyttade sedan till Habo, 1888

Juliana gifte sig, 1888, med ingenjör Johan Alfred Stomberg, född 1841.

Juliana dör i Habo 24/6 1890.

Brodern Nils Hjalmar, född 1864, flyttar från Toarp till Stockholm, Adolf Fredriks, år 1887. Han blev agronom och dog 2/4 1891, Klara, Stockholm.

.....
Ada Nilsson's våning på Triewaldsgränd i Gamla stan utgjorde en blandning av läkarmottagning, litterär salong och konspirationsnäste och samlade såväl kvinnosakskvinnor och radikala män som intellektuella, konstnärer och politiker i arbetet för kvinnofrågan, fredsfrågan, jordfrågan, befolkningsfrågan och frågan om den liberala linjen.

Tillsammans med de övriga Fogelstadkvinnorna grundade hon Kvinnliga medborgarskolan och tidskriften Tidevarvet, och med sig själv som ansvarig utgivare och ekonomisk garant. Ada Nilsson hade en central roll för det tidiga 1900-talets radikala arbete för kvinnor och en värld i fred med jorden.”

Ada Nilsson beskrivs allmänt som charmerande, temperamentsfull, handlingskraftig och initiativrik .

Hon kallades den “goda människan” för sin benägenhet att hjälpa, trösta och ställa tillrätta för patienter och vänner som trasslat till det för sig.

I hennes väsen fanns en blandning av

storslagenhet och vardagsnähet, av galghumor och vemod, av stor arbetskapacitet och förmåga att slappna av.

Ada utbildade sig till läkare och blev en av de allra första svenska kvinnoläkarna.

I Stockholm blev hon mycket berömd inom den radikala kvinnorörelsen och bland annat var hon god vän med den sovjetryska ambassadören Alexandra Kollontaj.

Per Johan Andersson blev förmyndare för Ada.

Han ordnade bl.a. så att Ada kunde gå på läroverket Lyceum för flickor, i Stockholm. Hon tog studenten 1891.

Per Johan Andersson (i riksdagen kallad Andersson i Torsbo), född 1830 i Tvärred, Älvsborgs län, död 1909 i Gällstad, var godsägare och fabriksidkare i Torsbo.

Han var även politiker och ledamot av riksdagens första kammare 1887-1892 och 1894-1907, invald i Älvsborgs läns valkrets.

I sin bok "Några glimtar ur mitt liv som läkare" berättar Ada Nilsson om sin barndom på Toarp och om den besvärliga vägen mellan Toarp och Reutersberg i Hulared där hennes mormor bodde.

Hon var åtta år och skulle tillbringa helgen där. "Men klockan blev 6 och kyrkklockorna började ringa Helgsmål i Hulareds gamla kyrka strax intill. Sabbaten hade inträtt och därmed bredde sig en kuslig tystnad överallt och alla. Jag blev ängslig till mods men visste inte varför. " Lilla Ada ger sig inte förrän hon får åka hem. Där är det fest med dans. Sådant sågs inte med blida ögon av morföräldrarna."

Ada Nilsson berättar att hon en gång var och hälsade på sin goda vän Alexandra Kollontaj som då vistades på Ulricehamns sanatorium. När de nu var så nära Toarp föreslog Ada Nilsson en åktur dit för att visa den storslagna utsikten från sitt föräldrahem.

Ambassadör Kollontaj blev mycket imponerad och i ett senare brev till Ada Nilsson skriver hon:

"Jag glömmer aldrig Toarp och den blå horisonten – nu förstår jag varför du är som du är".

Aleksandra Kollontaj, Sovjetunionens ambassadör och gästlärare på Fogelstad, sittande med en uppslagen bok i handen

Ada och hennes systrar Anna och Ebba

Ada som student

“Hela sitt liv var hon en starkt drivande och engagerad människa”

Kvinliga läkarekandidater. Tolf kvinnor studera för närvarande vid Karolinska institutet i Stockholm. Fröknarna Maria Folkeson, Thora Granström och Ellen Sandelin hafva redan aflagt medicine kandidat-examen, och fröknarna Elin Beckman, Anna Dahlström, Signe af Klinteberg, Anna Lovén, Mathilda Lundberg, Ada Nilsson, Berna Skog, Anna Stecksén och Alma Sundqvist förbereda sig till samma examen.

1893

18 kvinliga studerande finnas f. n. inskrifna vid Karolinska institutet härstädes nämligen Anna Ahlström, Elin Beckman, Hanna Christer-Nilson, Maria Folkeson, Thora Granström, Hertba Johansson, Signe af Klintberg, Signe Knoch, Anna Lovén, Matilda Lundberg, Ada Nilsson, Siri von Porat, Julia Rosenbaum, Ellen Sandelin, Berna Skog, Anna Stecksén, Alma Sundqvist och Malin Wester.

1895

Kvinnlig sjukhusläkare.

Direktionen öfver Diakonissanstalten har i måndags förordnat med. lic. Ada Nilsson att till årets slut bestrida underläkarebefattningen vid Ersta sjukhus. Fröken Nilsson är den första kvinnliga sjukhusläkare i vårt land.

1902

Ada Nilsson önskade att få vila på sin hembygds kyrkogård, På den anspråkslösa gravstenen står det bara :

“ Prakt. läkaren Ada Nilsson f. på Toarp 1872.

Död på Lilla Ulfåsa 1964.

Familjegraven på Gällstads/Södra Säms kyrkogård

Adas morfar och mormor
Jacob Hulander, 1808-1885
Britta Susanna Stomberg, 1821-1903

Min utsikt var den vackraste i världen

säger doktor Ada Nilsson när hon talar om

barndomshemmet, Toarps säteri i Västergötland.

Västgötagodset Toarp ligger mellan Sämsjön och Bystads-sjön, 300 meter över havet. Gården ligger i Säms socken, som förekommer i handlingar från 1300-talet, men Toarps ägarhistoria känner man inte längre än från början av 1600-talet. Då ägdes gården av Hans Wrangels barn, och troligen hade den funnits i släkten Wrangels ägo i flera generationer. Under tiden fram till 1877 följer släkterna Stenbock, De la Gardie, Lillie, Björnberg, Sparre och Hoving. Nämnade år köptes gården av godsägare H. P. N. Nilsson, som ägde den till sin bortgång ett tiotal år senare.

Familjen Nilsson hade tre vuxna barn och en liten flicka på fem år. Ada hette hon. För henne kom Toarp att bli det egentliga barndomshemmet, det som hon alltid skulle komma att minnas mest detaljerat. Det är också hon som ännu i dag bäst kan berätta om Toarp, och att höra henne är som att bliddra i den vackraste sago- och bilderbok. När vi finner henne sitta hos vännen Elisabeth Tamm på Fogelstad, vitnad av de 85 åren, men lika strålande andligt vital som hon var under de kampfyllda år då hon verkade som kvinnoläkare och framgångsrikt kämpade mot en mängd fördomar på olika områden som berör kvinnorna och ungdomen.

Jag har kommit tillbaka till Toarp ibland, berättar hon. Senast för ett par år sedan. Numera är det ett helt annat Toarp än mitt barndomshem, ty driften är moderniserad och omlagd till kreaturslöst lantbruk. Det skall väl så vara, men det inverkar förändrande på själva livet på en gård och i viss mån på växtligheten. Men det vackraste av allt på Toarp,

utsikten från min egen älskade utsiktsplats, kan ingenting förändra. Där brukade jag sitta och drömma mig bort över de blånande kullarna mot Ulricehamn och undra om världen på andra sidan det blå var likadan som den jag kände. Vid klart väder kunde jag se tre sjöar, Sämsjön, Bystadsjön och en fläk av Asunden. Till den där utsiktsskullen förde jag en gång en vän, Sovjetambassadören Alexandra Kollontaj, och hon, som sett det mesta av världen, förklarade att något vackrare än "min" utsikt hade hon aldrig skådat.

Ja, tänk vilken minnesskatt man har på gamla dar när man fått växa upp på en gammal gård på landet. Jag kommer väl ihåg hur spännande det var att smyga upp i rummet där "gubben Grönhagen", vem han nu varit, spökade. Han hade ristat sitt namn på fönsterrutan i det där rummet.

Toarp är fortfarande ett gästfritt herrgårdshus med godsägare Sven Lindmark och fru Nilla som värdfolk. Men nu är det inte hästar utan bilar som för gästerna till Toarp. Och barnbarnen som gästar gården om somrarna talar engelska som eget språk, men västgötiska när de reser tillbaka till Cambridge.

Godsägare Lindmark har restaurerat Toarp för mycket pengar men utan att förgripa sig på några kulturmässiga värden. Av de 500 tunnland har han gjort ett mönsterjordbruk efter modernaste principer och har dessutom anlagt en industri för träförädling. Hästromantiken är försvunnen. Men hundar finns. Och sällskapslivet blommar som det alltid gjort på gårdarna i Sjuhäradsbygden. Thyra Öhrvall.

NILSSON, ADA Konstantina, Stockholm

Född i Södra Säm, Älvsborgs l., 21 sept. 1872, av lantbr. H. P. Nilsson, f. 1829, d. 1885, o. Albertine Hulander, f. 1842, d. 1890.

Student i Lyceum f. fl., Sthlm, 1891, med. kand. v. Karol. inst. 1896, med. lic. där 1900. — Poliklin.-förest. v. Seraf.-las. 1904—1910, läk. v. Sthlms stads polikl. 1912—1938. Ordf. i fören. Fris. kvinnor 1914—1917, i dess verkst. utsk. 1923—1931, styr.-led. i Sv. kvinnors vänsterförb. sed. 1931. Utg. av tidn. Tidevarvet 1925—1936. MPK 1928.

